

Warszawa, 14-11-2023 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

IX.517.437.2023.TRo

Pan

gen. insp. Jacek Kitliński

Dyrektor Generalny

Służby Więziennej

Szanowny Panie Dyrektorze,

na przestrzeni ostatniego roku do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich coraz liczniej wpływają skargi osób pozbawionych wolności, które skarżą się, że dyrektorzy jednostek penitencjarnych rozpoznają odmownie ich wnioski o zabezpieczenie monitoringu. Wyniki postępowań wyjaśniających prowadzonych w tych sprawach dowodzą, że dyrektorzy jednostek penitencjarnych faktycznie rozpoznają takie wnioski odmownie, twierdząc, iż skazany nie jest uprawniony do składania wniosków w przedmiocie zabezpieczenia nagrań z kamer telewizji przemysłowej.

W jednej z prowadzonych spraw dyrektor jednostki penitencjarnej powołał się na powyższą przesłankę, odmawiając skazanemu zabezpieczenia monitoringu z celi mieszkalnej, w której miało dojść do konfliktu ze współosadzonym i stosowania gróźb karalnych. W innej sytuacji dyrektor zakładu karnego odmówił skazanemu zabezpieczenia monitoringu z uwagi na upływ okresu jego przechowywania, niemniej poproszony o zajęcie stanowiska wyraził pogląd, że przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 16 października 2009 r. w sprawie rodzaju urządzeń i środków technicznych służących do przekazywania, odtwarzania i utrwalania obrazu lub dźwięku z monitoringu w zakładach karnych (Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1360) nie przewidują realizacji zabezpieczenia na wniosek skazanego.

Doprecyzowując powyższą kwestię, dyrektorzy wprost wskazują, że decyzję o zabezpieczeniu zapisów monitoringu może podjąć dyrektor jednostki po otrzymaniu wniosku od organów do tego upoważnionych, np. Policji, prokuratury czy sądu. Podnoszą przy tym, że jeżeli skazany uzna, iż dany zapis dokumentuje istotne dla niego okoliczności mające znaczenie prawne, może wystąpić do ww. organów ze stosownym wnioskiem o zabezpieczenie monitoringu.

Takie stanowisko budzi moje wątpliwości. Zgodnie bowiem z art. 73a k.k.w. zakłady karne mogą być monitorowane przez wewnętrzny system urządzeń rejestrujących obraz lub dźwięk, w tym przez system telewizji przemysłowej. Monitorowanie, zapewniające możliwość obserwowania zachowania skazanego, można stosować w szczególności: w celach mieszkalnych wraz z częścią przeznaczoną do celów sanitarno-higienicznych, w łaźniach, w pomieszczeniach wyznaczonych do widzeń, w miejscach zatrudnienia osadzonych, w ciągach komunikacyjnych, na placach spacerowych, a także do obserwacji terenu zakładu karnego na zewnątrz budynków, w tym linii ogrodzenia zewnętrznego. O tym, w jakich miejscach w danym zakładzie karnym będzie zainstalowany monitoring, decyduje jego dyrektor, mając na celu zapewnienie porządku i bezpieczeństwa w zakładzie karnym.

Monitorowany obraz lub dźwięk może być utrwalany za pomocą odpowiednich urządzeń. Utrwalony obraz lub dźwięk, który nie zawiera informacji wskazujących na popełnienie przestępstwa lub nie jest istotny dla bezpieczeństwa zakładu karnego albo skazanego, podlega niezwłocznemu zniszczeniu. W przeciwnym razie dyrektor zakładu karnego podejmuje decyzję o czasie jego przechowywania i sposobie wykorzystania.

Z powyższych regulacji wynika więc, że przepisy Kodeksu karnego wykonawczego przyznają dyrektorowi zakładu karnego prawo do oceny, czy utrwalony za pomocą monitoringu obraz lub dźwięk zawiera takie informacje, które uzasadniają jego zabezpieczenie. Nie reguluje natomiast kwestii dotyczącej podmiotów uprawnionych do złożenia wniosku o zabezpieczenie monitoringu. Nie czyni tego również przywoływane przez dyrektorów jednostek penitencjarnych rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 16 października 2009 r.

Pomimo że obowiązujące przepisy wprost nie dają osadzonemu uprawnienia do składania wniosków o zabezpieczenie monitoringu, to zarazem w żaden sposób nie przekreślają możliwości złożenia przez niego takiego wniosku. Uprawnienie to wywodzić należy z art. 6 § 2 k.k.w. Natomiast wskazywany przez kierowników

jednostek penitencjarnych § 5 ust. 1 rozporządzenia stanowi o udostępnianiu zapisu na pisemny wniosek uprawnionego podmiotu, a nie o jego zabezpieczeniu. Analogiczne stosowanie tego przepisu do wniosków o zabezpieczenie monitoringu jest więc niewłaściwe.

Co równie istotne, za nieskuteczną należy uznać propozycję, aby osadzeni za pomocą wniosków kierowanych w pierwszej kolejności do Policji, prokuratury lub sądu inicjowali procedurę zabezpieczenia monitoringu. Biorąc bowiem pod uwagę czas, jaki jest niezbędny do przedstawienia wniosku wspomnianym organom (np. czas sporządzenia i przesłania korespondencji czy ograniczenia w możliwości skorzystania z telefonu wynikające ze znowelizowanego art. 105b k.k.w.) i jego rozpoznania przez organ, w połączeniu z regułą zawartą w § 3 pkt 6 rozporządzenia, rozwiązanie takie należy uznać za iluzoryczne. Przywołany przepis rozporządzenia stanowi, że pojemność nośników urządzeń utrwalających umożliwia przechowywanie i odtwarzanie utrwalonego obrazu lub dźwięku przez co najmniej 7 dni, po upływie których utrwalony obraz lub dźwięk ulega automatycznemu zniszczeniu. Określony jest co prawda jedynie minimalny okres przechowywania obrazu lub dźwięku, niemniej praktyka stosowania tego przepisu, możliwa do dostrzeżenia na tle badanych w Biurze RPO spraw, wskazuje, że ów termin jest raczej normą aniżeli sporadycznym wyjątkiem. Potwierdzeniem iluzoryczności procedury sugerowanej przez dyrektorów jednostek penitencjarnych jest opisany na wstępie przypadek skazanego, który złożył do sądu penitencjarnego wniosek o zabezpieczenie monitoringu z kamery przenośnej używanej przez funkcjonariuszy Służby Więziennej. Sąd podjął czynności wyjaśniające dopiero po blisko miesiącu, a więc w czasie, w którym upłynął już okres przechowywania i odtwarzania utrwalonego obrazu lub dźwięku, wobec czego niemożliwe już było jego zabezpieczenie.

Należy więc stwierdzić, że jeżeli skazany złoży do dyrektora zakładu karnego wniosek o zabezpieczenie nagrania z monitoringu przed jego zniszczeniem, to wniosek ten powinien zostać rozpoznany pod kątem przesłanek z art. 73a § 7 k.k.w. Dyrektor jednostki penitencjarnej podejmie ostateczną decyzję, m.in. o sposobie wykorzystania monitoringu, przy czym zawsze musi być ona poprzedzona merytoryczną oceną, czy zawarte informacje wskazują na popełnienie przestępstwa lub są istotne dla bezpieczeństwa zakładu karnego albo skazanego. Gdy wskazane przesłanki wystąpią, dyrektor jednostki penitencjarnej będzie miał obowiązek zabezpieczyć wskazany przez osadzonego zapis monitoringu.

Mając powyższe na uwadze, działając na podstawie art. 14 pkt 3 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r. poz. 1058), uprzejmie proszę Pana Dyrektora o zwrócenie uwagi dyrektorom jednostek penitencjarnych na właściwą praktykę stosowania obowiązujących przepisów, które nie ograniczają osadzonym prawa do składania wniosków o zabezpieczenie monitoringu. Jednocześnie proszę o poinformowanie mnie o działaniach podjętych przez Pana Dyrektora w przedstawionej sprawie.

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/